

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta koskien yhdenvertaisuuden edistämistä varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus).

Esityksen tavoitteena on vähentää kuntien ja yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien tehtäviä poistamalla velvoite laatia varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisia yhdenvertaisuussuunnitelmia. Varhaiskasvatuksen suunnitteluelvoitteiden purkamisella tavoitellaan noin 500 000 euron vuotuisia säästöjä valtiolle.

Pelastakaa Lapset ei kannata esitystä: yhdenvertaisuustyön edellytysten heikentäminen varhaiskasvatuksessa ei ole lasten edun mukaista. Yhdenvertaisuuslain 6 a §:n poisto on ristiriidassa lain tasoisesti Suomessa voimassa olevan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljän yleisperiaatteen kanssa, joita ovat syrjinnän kieltäminen (artikla 2), lapsen etu (artikla 3), lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen (artikla 6) sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen (artikla 12). Esitys on myös ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artiklan 4 (sopimuksen toimeenpano) ja artiklan 29 (oikeus koulutukseen ihmisoikeuksien kunnioittamiseksi) kanssa.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on suosittanut kesäkuussa 2023 Suomea ensisijaisen kiireellisesti tehostamaan syrjinnän torjuntaa ja voimistamaan pyrkimyksiään poistaa lasten syrjintä kaikilta yhteiskunnan aloilta. Hallituksen esityksessä edetään näin ollen juuri päinvastaiseen suuntaan kuin mitä YK:n lapsen oikeuksien komitea suosittaa. YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti numero 7 (2005) - Lapsen oikeuksien täytäntöönpano varhaislapsuudessa olisi myös syytä ottaa huomioon vaikutusarvioinnin tueksi.

Lausuttavana oleva esitys heikentää perusoikeussäännöksistä nousevia periaatteita lapsen oikeudesta turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti, tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa erityistä tukea, sekä oikeuden omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen.

Pelastakaa Lapset yhtyy Opetushallituksen (OPH) ja Varhaiskasvatuksen opettajien liiton (VOL) sekä monien lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa seuraavien järjestöjen ja asiantuntijoiden näkemyksiin siinä, että esitetty poisto on omiaan heikentämään varhaiskasvatuksen laatua ja kunnissa varhaiskasvatusyksiköissä vasta aloitettua tarpeelliseksi koettua yhdenvertaisuustyötä. Se on tähdännyt moniammatillisesti ja -alaisesti sekä myös lapsia ja vanhempia osallistaen varhaiskasvatusyksiköiden työn kehittämiseen ja uudistamiseen sekä lapsen edun varmistamiseen kaikessa arjen toiminnassa.

Laista poistuisi velvoite kuulla lapsia ja näiden huoltajia yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteistä, sekä velvoite laatia suunnitelma yhteistyössä henkilöstön kanssa. Tällöin ei saavuteta osallistamiseen liittyviä myönteisiä vaikutuksia (s. 18 HE luonnoksessa). Pelastakaa Lapset on viimeisten vuosien aikana nostanut erityisesti esille sitä, että pienten lasten kuulemista tulee Suomessa edistää ja kehittänyt työkaluja lasten kuulemiseen ikä- ja kehitystasoisesti. Kuntien ammattilaiset ovat yhä kiinnostuneempia, motivoituneempia ja valmiimpia kuulemaan lapsenoikeusperustaisesti pieniäkin lapsia mm. heitä koskevien palvelujen kehittämisessä.

Varhaiskasvatuslaissa on asetettu varhaiskasvatuksen tavoitteeksi edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat muun muassa lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun sekä vaatimus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun.

Pelastakaa Lasten näkemyksen mukaan yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisen

velvoittavuuden poistaminen on politiikkajohdonmukaisuuden vastainen ollen ristiriidassa mm.

- o hallitusohjelman yhdenvertaisuuskirjausten kanssa, mitä tulee esimerkiksi hallitusohjelman kirjaukseen "Palveluiden saatavuutta kehitetään erilaisten käyttäjäryhmien tarpeet huomioiden ja väestön perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen varmistuen" ja "Hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa."

- o valtioneuvoston valmisteleman rasisminvastaisen ja yhdenvertaisuutta edistävän toimenpideohjelman kanssa

- o varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) kanssa
- o hallitusohjelman kirjauksen kanssa varhaiskasvatuksen laadun parantamisesta
- o Kansallisen lapsistrategian toimeenpano-ohjelman kanssa, jonka tavoitteena on edistää lasten perusoikeuksia myös yhdenvertaisuuden osalta.

Esitystä tulisi myös politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi linjata valmisteilla olevan neljännen kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman (2024-2027) mukaisesti. Hallituksen on tarkoitus kyseisessä ohjelmassa edistää tietoon perustuvaa päätöksentekoa jatkaen perus- ja ihmisoikeuksien viranomaisraportointia ja seurantaa.

Kohtaamme Pelastakaa Lapsissa työmme kautta perheitä ja lapsia, joiden arkeen valitettavasti kuuluu jo päiväkotikäisestä lähtien kokemuksia ulkopuolisuudesta, osattomuudesta ja rasismista. Jotta lasten lähiyhteisöt muuttuvat pysyvästi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toteuttaviksi, on päiväkodeissa tehtävä johdonmukaista ja pitkäjänteistä suunnittelua ja arviointia.

Päiväkotikohtainen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on konkreettisin, pysyvin ja kustannustehokkain tapa toimia paikallisesti lasten ja lasten kanssa työskentelevien kohtaamaa rasismia, syrjintää ja osattomuuden kokemuksia vastaan.

Levamo Tiina-Maria
Pelastakaa Lapset ry